

Лесь преславний гайдамака

Борис Грінченко

Гей, у Луцьку, славнім місті,
Там зійшлося не сто, не двісті,
А збирався люд увесь:
Подивитись кожен хоче,
Як то смерти тут доскоче
Гайдамака славний Лесь,

Вже збудовано й помости,
Де дають страшної хлости,
Кат з сокирою стоїть;
Круг помосту, — то не жарти! —
Вояки пильнують варти —
Шабля в кожного блищить.

Бакаляри і рахмістри,
Інші лавники й бурмістри
З патерицями в руках;
Швець зірвавшись од роботи,
Недошиті кинув боти, —
Поспішає так, що страх!

І дівчата полохливі,
Молодиці уродливі
І перекупки міські;
Мов метелик між квітками —
Між дівоцтвом і жанками
вються жевжики меткі

А в передній самій лаві
Страх моторні і цікаві
Дівка Хима й жіночки.
І про Леся, що він злючий
І рудий і поганючий,
Їх лепечуть язики.

Хима, дівка соромлива,
Додає й свого ще дива:

"Кажуть, кров людськую пе!..
Бо як їсти сяде тільки, —
Джура крові — не горілки
Повний кухоль подає".

— "От собака! От катюга!" —
Верещить одна і друга...
Аж ураз гукають: "Цить!"
Вся жінота поніміла!
Бий тебе небесна сила! —
На помості Лесь стоїть.

Стан високий, вус козацький,
Чорні брови і юнацький
Погляд сміливий, палкий:
Так тим поглядом проймає
Мов у душу зазирає,
Мов звеліти хоче їй.

От як люди набрехали!...
А пан возьний взяв шпарґали
Та й почав читати з їх,
Що сей Лесь є гайдамака,
Престрашений розбишака,
Наробив гріхів тяжких:

Розбивав панів добреньких,
Убивав ксьондзів святеньких,
Забирав жінок, дівчат.
І за сее по статуту
Тую "голову зопсуту"
Відрубати має кат.

"Раз на світ родила мати, —
Тільки раз і помирати! —
Лесь як гримне у той час: —
Прощавайте, громадяне!..
Ну, катюго! сили стане,
Щоб утяти шию враз?"

Нахилив ся до колоди,

Кат сокиру в гору зводе...
Щось тоді як закричить!
Оттакого ще вам дива:
Хима, дівка соромлива,
На помості вже стоїть.

"Пострівай, катюго клятий!...
За дружину Леся взяти
Хочу я... його пустить!"....
Вся громада зацімила
З дива Химиного діла,
Кат не знає що робить.

Але возьний ані гадки:
Артикули зна й порядки
І рече судовий пан:
"Коли дівчина уцтвива
Взять забійцю, милостива,
У малженський схоче стан, —

То і право, і статuti
Нам велять те слово вчути
І декрет такий вчинить:
Зараз їх обох узяти,
Швидше в церкві повінчати
Та й на волю відпустить".

Кат сердитий зажурился,
Люд. зрадівши, звеселился,
Хима рада, аж скака!
Лесь поглянув на дівчину —
Запалясь... "А скинь хустину;
Гляну — дівчина яка".

Хустка впала. Та й негарна!...
І руда, і нечупарна.
Ще й кирпатий ніс чудний...
"Як таку взяти почвару, —
Краще вже приймати кару...
Кате! геп, рубай мерщій!"

Гуп сокира на колоду!...
Крик озвавсь серед народу...
Покотилась голова...
Кат радіє, звеселившись,
Люд похнюпивсь, зажурившись,
Хима пада й зомліва.

Ой за Луцьком, містом славним,
Та й звичаєм стародавним
Поховали козака:
Там долина — гей широка,
Там могила — гей висока,
Гей висока і стрімка!

Вітер віє по долині,
Розхиляє лист калини,
Що у Леся в головах;
І сіда орел крилатий
На могилі спочивати.
Налітавшись по степах.

Сяє з неба сонце ясно,
І цвите калина красно,
А красу козак любив!...
Добре там йому лежати:
Все прибралось в пишні шати,
Соловейків чути спів...